AÇIKLAMA · İltica ve Göç

20 Haziran Dünya Mülteciler Günü Bildirisi

20 Haziran 2025 · Amsterdam Law Center · 8 dk okuma

Zorunlu Göçün Küresel Boyutu

Dünya genelinde savaşlar, iç çatışmalar, zulüm ve insan hakları ihlalleri nedeniyle evlerini terk etmek zorunda kalan insanların sayısı rekor seviyelere ulaşmıştır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği verilerine göre 2023 yılı sonunda **117,3 milyon** kişi çatışma, şiddet veya baskı neticesinde zorla yerinden edilmiş durumdadır.[1] Bu sayı; mültecileri, sığınmacıları, ülke içinde yerinden edilmiş kişileri ve vatansız insanları kapsamaktadır. Her geçen yıl artan bu **zorunlu göç** olgusu, ardında istatistiklerden öte; yuvalarından kopmuş, sevdiklerinden ayrılmış ve belirsiz bir gelecekle yüzleşen milyonlarca bireyin trajik hikâyesini barındırmaktadır.

Mültecilik süreci, **ayrılık** ve belirsizliklerle dolu zorlu bir yolculuğu ifade eder. Evlerini geride bırakan insanlar, çoğu zaman yalnızca yanlarına alabildikleri birkaç eşyayla, güvendikleri her şeyi bırakarak yollara düşmektedir. Bu yolculuklar esnasında mülteciler, çöllerde susuzlukla, denizlerde ölüm tehlikesiyle, sınır noktalarında dışlanma veya **geri gönderilme** riskiyle karşı karşıya kalmaktadır. **Yerinden edilme** sürecinin yükü, sadece fiziksel değil aynı zamanda derin bir psikolojik travmayı da içerir; vatanından ayrı düşmenin, ailesinden kopmanın ve geleceğin belirsizliğinin ağır yükünü taşırlar. Tüm bu risklere rağmen, daha güvenli bir yaşam arayışı ve **temel haklarına** saygı görecekleri bir yer bulma ümidi, milyonlarca mülteciyi hayatta tutan en güçlü motivasyon olmaya devam etmektedir.

Sığınma Hakkı ve Uluslararası Hukuk

Her insanın güvenli bir yaşam sürdürme ve **insan onuruna** yaraşır muamele görme hakkı, uluslararası hukuk tarafından güvence altına alınmıştır. **İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi**'nin[2] 1. maddesi, *"Bütün insanlar hür, haysiyet ve haklar bakımından eşit doğarlar"* diyerek her bireyin doğuştan gelen onuruna ve eşit haklara sahip olduğunu ilan etmektedir. Aynı Beyanname'nin 14. maddesi ise zulümden kaçan herkesin başka ülkelere **sığınma talep etme ve sığınma hakkı** olduğunu açıkça belirtir. Bu ilkeler, mültecilerin uluslararası düzeyde korunmasının ahlaki ve hukuki temelini oluşturur.

Bu ahlaki zemin üzerinde inşa edilen **1951 Birleşmiş Milletler Mülteci Sözleşmesi** ve ek **1967 Protokolü**, mültecilerin statüsünü ve haklarını ayrıntılarıyla düzenleyerek devletlere önemli yükümlülükler getirmiştir. 1951 Sözleşmesi'nin 1. maddesi, *mülteci* kavramını net biçimde tanımlamaktadır: ırkı, dini, milliyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri nedeniyle zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için ülkesinin dışında bulunan ve bu korku nedeniyle geri dönemeyen kişiler mülteci olarak kabul edilir[3]. Bu tanım, mülteci olmanın özünde **zulümden kaçma** ve **korunma arayışı** olduğunu ortaya koymaktadır.

Uluslararası hukuk, zulümden kaçan bu kişilere güvenli bir liman sağlanmasını emreder. Özellikle **geri göndermeme ilkesi (non-refoulement)**, mültecilerin veya sığınmacıların hayatlarının ya da özgürlüklerinin tehdit altında olabileceği ülkelere zorla geri gönderilmesini yasaklamaktadır[4]. Bu ilke, 1951 Sözleşmesi'nde ve 1967 Protokolü'nde merkezi bir yere sahip olup mülteci korumasının temel taşlarından biridir. Ayrıca **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS)** ve diğer bölgesel insan hakları metinleri de, her ne kadar sığınma hakkını doğrudan düzenlemese de, yaşama hakkı (Madde 2), işkence ve kötü muamele yasağı (Madde 3) ve kişi güvenliği hakkı gibi hükümleriyle mültecilerin korunmasına zemin hazırlamaktadır[5]. Nitekim, AİHS kapsamında hiç kimse işkenceye, insanlık dışı veya onur kırıcı muameleye tabi tutulamaz; bu da devletlerin, sığınmacıları kötü muamele görebilecekleri yerlere göndermemesini gerektirir. **Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi** de verdiği kararlarda mültecilerin ve sığınmacıların haklarını teyit ederek, aile birleşimi gibi konuları Sözleşme'nin 8. maddesindeki aile hayatına saygı hakkı çerçevesinde değerlendirmektedir[6]. Tüm bu uluslararası normlar ve mekanizmalar, mültecilerin **yaşama hakkı**, **özgürlük ve güvenlik hakkı** ile **insan onuru**nun evrensel değerler olduğunu vurgulamaktadır.

Yeni Ülkede Entegrasyon ve Karşılaşılan Zorluklar

Bir mülteci için zorlu göç yolculuğu, güvenli bir ülkeye ulaştığında sona ermez; tam aksine, yeni bir ülkede hayata başlamak farklı türden güçlükleri beraberinde getirir. Sığındıkları ülkede mülteciler, dil bariyeri nedeniyle iletişim kurmakta ve topluma katılmakta zorluk çekebilirler. Eğitim almış olsalar bile diplomalarının tanınmaması veya yeterliliklerinin kabul görmemesi yüzünden **iş gücü piyasasına erişimde** engellerle karşılaşabilirler. Bu durum, mültecilerin niteliklerine uygun iş bulmalarını güçleştirerek ekonomik bağımsızlık kazanmalarını ve topluma katkı sunmalarını zorlaştırmaktadır. Ayrıca barınma, sağlık hizmetlerine erişim ve çocukların eğitimi gibi temel alanlarda da uyum sürecinin başında çeşitli engeller ortaya çıkabilir. Tüm bu zorluklar, her ne kadar **entegrasyon** sürecinin doğal bir parçası olsa da, doğru politikalar ve destek mekanizmaları ile aşılabilir.

Uluslararası belgeler, mültecilerin yeni bir toplumda onurlu bir yaşam sürebilmesi için devletlerin sorumluluklarına dikkat çekmektedir. 1951 Mülteci Sözleşmesi, mültecilerin ev sahibi ülkede yerel halkla **eşit muamele görme** ilkesini vurgular ve onlar için bir dizi hak öngörür. Bu haklar arasında çalışma hakkı, eğitim hakkı, barınma hakkı, inanç ve ibadet özgürlüğü, mahkemelere erişim hakkı ve uygun kimlik/seyahat belgelerine sahip olma hakkı sayılabilir. Dolayısıyla, hukuken mültecilerin toplum içinde üretken bireyler olabilmeleri ve temel ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için gerekli çerçeve mevcuttur. Ancak uygulamada, ev sahibi ülkelerin bu yükümlülükleri tam olarak yerine getirmesi ve mültecilere yönelik ayrımcılığı önlemesi hayati önem

taşımaktadır. **Ayrımcılık yasağı** ilkesi gereği, mülteciler ırk, din, milliyet veya herhangi bir statü temelinde farklı muameleye tabi tutulmamalıdır.

Bir diğer önemli mesele ise **aile birleşimi** hakkıdır. Zorla yerinden edilme süreçleri, aile bireylerini birbirinden koparmakta; eşler, çocuklar ve ebeveynler farklı ülkelerde sıkışıp kalabilmektedir. Mültecilerin, ayrılık yıllarının ardından ailelerine kavuşabilmesi hem insani bir ihtiyaç hem de uluslararası hukukta saygı gören bir ilkedir. Her ne kadar AİHS metninde aile birleşimi açıkça düzenlenmemiş olsa da, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi aile bütünlüğünü korumak adına aile birleşimi taleplerini 8. madde kapsamındaki **özel ve aile hayatına saygı hakkı** çerçevesinde ele almaktadır. Bu yaklaşım, aile birliğinin korunmasının mültecilerin **insan onuruna uygun** bir yaşam sürmesindeki önemini ortaya koymaktadır. Ev sahibi devletler, mültecilerin aile üyeleriyle bir araya gelebilmesini kolaylaştıracak insancıl politikalar geliştirmeli; vize, oturum izni gibi konularda gereken esnekliği ve önceliği tanımalıdır. **Aile**, temel bir toplumsal birim olarak uluslararası metinlerde korunmakta olup, mültecilerin aileleriyle birlikte hayatlarını sürdürebilmeleri hem psikolojik iyileşme hem de toplumsal uyum açısından kritik değerdedir.

Umut, Direnç ve İnsanlık Onuru

Mültecilerin hikâyeleri acı ve kayıpla yoğrulmuş olsa da, her birinde insan ruhunun muazzam **direnç** gücünü ve tükenmeyen **umut** ışığını görmek mümkündür. Zulümden, savaştan veya ölüm tehdidinden kaçan insanlar, geride bıraktıkları onca şeyin yerine belki de sadece umutlarını koyarak yeni bir başlangıç yapmaya çalışırlar. Bu başlangıçlar kolay değildir; travma ve belleklerinde taşıdıkları acılar peşlerini bırakmasa da, mülteciler daha iyi bir gelecek kurma iradesini inatla sürdürürler. İnsan onuruna duydukları inanç, karşılaştıkları onca zorluğa rağmen ayakta kalabilmelerinin en önemli dayanaklarındandır.

İnsanlık onuru, tüm uluslararası insan hakları normlarının özünde yer alan ve devredilemez bir değerdir. Mülteciler, onurlarını koruma mücadelesi verirken aslında tüm dünyaya insan haklarının evrenselliğini hatırlatmaktadır. Her bir mülteci, en temelinde “insan”dır ve **her insan onurlu bir yaşamı hak eder**. Hiç kimse, doğduğu coğrafya veya ait olduğu kimlik nedeniyle onur kırıcı muamelelere maruz bırakılamaz. Mültecilerin karşı karşıya kaldığı zor koşullar, bizlere **eşitlik, merhamet ve insanlık** değerlerinin ne denli önemli olduğunu göstermektedir. Onların yeniden hayata tutunma çabaları, **direnç** ve azmin timsalidir. Uluslararası toplum olarak, bu onurlu duruşa saygı duymak ve destek olmak ortak sorumluluğumuzdur. Unutulmamalıdır ki insan haklarına saygı ve insan onurunun korunması, sadece mülteciler için değil, tüm insanlık için daha adil ve barışçıl bir dünyanın anahtarıdır.

Dayanışma ve Hak Temelli Yaklaşıma Çağrı

20 Haziran Dünya Mülteciler Günü vesilesiyle, tüm dünya kamuoyuna ve karar alıcılara açık çağrıda bulunuyoruz: Mülteci krizine yaklaşım, siyasî çıkarlardan veya geçici söylemlerden bağımsız olarak, tamamen **hak temelli** bir zeminde olmalıdır. Mültecilerin maruz kaldığı acılar, insanlığın ortak vicdanını ilgilendirir ve bu krize verilecek cevap, medeniyetimizin **dayanışma** ve insani değerler testidir. Birleşmiş Milletler'in 1951 tarihli Mülteci Sözleşmesi'nden Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne dek uzanan uluslararası belge ve mekanizmalar, mültecilerin korunmasının ve haklarına saygı gösterilmesinin devletlerin ortak sorumluluğu olduğunu vurgulamaktadır.

Başta devletler olmak üzere toplumun tüm kesimlerini, zulümden kaçıp gelen insanlara karşı yükümlülüklerini yerine getirmeye davet ediyoruz. Sınırlarına sığınan hiç kimsenin **geri göndermeme ilkesi** gereği ölüm veya işkence tehlikesi altındaki bölgelere iade edilmemesi, güvenli sığınma yollarının açık tutulması ve mültecilerin adil iltica prosedürlerine erişiminin sağlanması elzemdir. Her bir devlet, kendi imkanları ölçüsünde, uluslararası dayanışma ruhuyla sorumluluk almalı; mültecilere ev sahipliği yaparken insan haklarına saygıyı merkeze koyan politikaları hayata geçirmelidir.

Toplumda ise **önyargı ve ayrımcılıkla mücadele** ederek mültecilere kucak açmak, birlikte yaşama kültürünü geliştirmek hepimizin görevidir. Sivil toplum kuruluşlarını, akademik çevreleri, medya kuruluşlarını ve bireyleri mültecilerle dayanışma içinde olmaya, onların sesini duyurmaya ve yanlış bilgileri düzeltmeye çağırıyoruz. Mültecilere yönelik nefret söylemleri ve yabancı düşmanlığının karşısında durmak, insan haklarına inanan herkesin ortak duruşu olmalıdır. Unutmayalım ki farklı coğrafyalardan gelen bu insanlar, yeni bir hayat kurma çabasında bizlerin desteğine ve anlayışına ihtiyaç duymaktadır.

Sonuç olarak, **kamuoyuna çağrımız** şudur: Mültecilerin haklarına saygı duyulan, onurlu bir yaşam sürebildikleri ve toplumlarımızda eşit bireyler olarak yer alabildikleri bir dünya düzeni için hep birlikte adım atalım. Dünya Mülteciler Günü'nde, yerinden edilmiş her bir bireyin acısını paylaştığımızı ve onların umutlarını kendi umutlarımız bildiğimizi ilan ediyoruz. **Dayanışma ve insan hakları temelinde birleşerek**, sınırların ötesinde bir kardeşlik zihniyetiyle hareket edelim. Çünkü **insanlık onuru sınır tanımaz** ve herkesin onurlu, güvenli bir yaşama kavuşacağı bir gelecek inşa etmek, hepimizin elindedir.

Kamuoyuna saygıyla duyurulur.

KAYNAKÇA

1. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği. (2024). *Küresel Eğilimler: 2023 Yılında Zorunlu Yerinden Edilme*. Cenevre.
2. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu. (1948). *İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi* (GA Kararı 217 A (III)). 10 Aralık 1948.
3. Birleşmiş Milletler. (1951, 1967). *Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme (28 Temmuz 1951) ve Protokol (31 Ocak 1967)*.
4. Birleşmiş Milletler. (1951). *1951 Mülteci Sözleşmesi, Madde 33 (Geri Göndermeme İlkesi)*.
5. Avrupa Konseyi. (1950). *İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi)*. 4 Kasım 1950.
6. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi. *Madde 8 (özel ve aile hayatına saygı hakkı) kapsamındaki içtihatlar*.

Bu belge 23 Kasım 2026 tarihinde amsterdamlawcenter.com adresinden indirildi. Güncel sürüm: https://amsterdamlawcenter.com/tr/20-haziran-dunya-multeciler-gunu-bildirisi/